

21 січня 2005 року

Пану Віктору Ющенку
Обраному Президенту України
Київ, Україна

Вельмишановний пане Ющенко, обраний Президент України!

Напередодні Вашої інаугурації дозвольте нам привітати Вас з обранням Вас Президентом України.

Неурядова організація “Human Rights Watch” («Нагляд за правами людини») впевнена, що Ваше обрання та формування нового уряду знаменує важливу можливість порвати з минулими недоліками в галузі прав людини в Україні. Ми переконливо радимо Вам якнайшвидше скористатися цією можливістю та розпочати законодавчі та політичні реформи. Крім того, центральною рисою діяльності Вашої адміністрації має стати практичне затвердження повноцінного користування правами людини всім народом України.

Ваша кампанія фокусувалася на потребі урядової реформи в Україні. Ваше обрання було забезпечене саме тому, що верховенство права було захищене, свавільні дії державних службовців не отримали підтримки, а уряд не став на заваді народові під час здійснення ним своїх прав на вільне волевиявлення та мирні зібрання. Право народу обирати своїх лідерів у чесних виборах було врешті визнано. Ви особисто неодноразово закликали громадськість до відстоювання цих прав. Ви також стали жертвою отруєння – на думку експертів, насильства, що було підтримане державою. Ми бажаємо Вам якнайшвидшого та якнайповнішого одужання та сподіваємося, що тепер Ви рішуче діятимете в напрямку обіцяних Вами реформ з тим, щоб Україна швидко полишила позаду становище, що дозволяло квітнути свавіллю та насильству з боку держави. Ваш власний досвід є яскравим прикладом важливості дотримання прав людини та потреби в міцній інституційній структурі та культурі відповідальності, що має забезпечити дотримання цих прав.

Цей лист окреслює чотири проблеми в галузі прав людини, що впливають на щоденне життя мільйонів людей в Україні: підірвана свобода ЗМІ, тортури та насильство, вплив ВІЛ/СНІДу на права людини та гендерна дискримінація на ринку праці. Ми звертаємося з проханням подбати, щоб по Вашій інаугурації Ваш уряд надав пріоритетність вирішенню проблем в цих галузях.

Гарантії свободи ЗМІ

Клімат, в якому відбувалася передвиборча кампанія, результатом якої стало голосування в жовтні та листопаді, продемонстрував різні ступені свободи ЗМІ. Наше дослідження виявило, що ситуація в східних регіонах України, де майже всі засоби масової інформації знаходяться під прямим або непрямым контролем місцевих адміністрацій, є скрутною. В 2003р. «Human Rights Watch» доповідала про те, як попередні уряди України зловживали впливом на подання новин ЗМІ, в тому числі і через застосування так званих *темників* –

докладних інструкцій редакторам новин, щодо того, які сюжети та як саме мають висвітлюватися. Ми виявили, що зважаючи на зростання тиску з боку редакторів стосовно подання обмеженої кількості тем зумовленим чином, зокрема тележурналісти все більше вдавалися до самоцензури задля запобігання суперечок з відповідальними редакторами, негативної реакції з боку державних адміністрацій або втрати роботи та руйнування кар'єри.

Попередні кроки, спрямовані на подолання проблем свободи ЗМІ – тут варто окремо згадати закон, що визначає поняття цензури та встановлює кримінальну відповідальність за втручання державних структур в діяльність ЗМІ – не довели щирість намагань забезпечити свободу преси.

Під час перебування в Україні, дослідники «Human Rights Watch» аналізували стан свободи ЗМІ в підготовчий період до переголосування другого туру виборів 26 грудня. Порівняно з періодом до визнаного недійсним голосування в листопаді ми виявили зміни в загальній атмосфері. Але ці зміни навряд чи відображали яку б то не було нову прихильність влади до свободи інформації та висловлювання; скоріше це був розрахунок з боку багатьох джерел ЗМІ з урахуванням зміни політичного клімату. Контроль з боку влади та переслідування окремих журналістів продовжували мати місце в деяких регіонах країни.

Ми сподіваємося, що Ви стимулюватимете розвиток становища, в якому журналісти більше не відчуватимуть необхідність самоцензури заради уникнення професійних стягнень. Ми переконливо радимо Вашому уряду вдатися до системних та ефективних заходів з попередження та покарання тих проявів неформальної цензури, що ще залишилися; викоренення свавільних адміністративних та юридичних дій, спрямованих проти телеканалів та інших ЗМІ; а також припинення переслідувань та насильства, спрямованих на окремих журналістів. Всі питання, пов'язані з правами власності на ЗМІ, мають бути прозорими.

Ми також закликаємо Ваш уряд провести повне та незалежне розслідування вбивства журналіста Георгія Гонгадзе.

Запобігання тортур та жорстокого поводження з затриманими та ув'язненими

Уповноважена з прав людини в Вашій країні отримує чисельні скарги на тортури, що їм піддають підозрюваних в скоєнні кримінальних злочинів. За підрахунками, щороку 30 відсотків всіх затриманих можуть стати жертвами тортур або жорстокого поводження з боку правоохоронців. Жорстоке поводження ставало причиною невиліковних фізичних ушкоджень, що їх було заподіяно багатьом жертвам, та в найбільш серйозних випадках – смерті. Абсолютну більшість випадків не було розслідувано, а винних в заподіянні тортур не було покарано за їх злочини.

Ми рекомендуємо Вашому уряду провести оцінку ступеню повноти гарантування прав осіб, позбавлених волі, законодавством та практикою досудового утримання. Зокрема ми звертаємося з проханням до уряду вдатися до законодавчих та практичних засобів з забезпечення негайного доступу затриманих до правничої допомоги з моменту

затримання. Існує також потреба більш ретельного застосування процедурних положень Кримінального Кодексу України, згідно яких досудове ув'язнення є виключною мірою, а не рутинною практикою.

Ваш уряд має забезпечити видання Міністерством внутрішніх справ інструкцій стосовно неухильного дотримання всіма працівниками правоохоронних органів визначених законодавством процедур при затриманні осіб. Правоохоронці мають уникати використання адміністративного затримання як міри попередження, якщо немає достатніх засад для підозри затриманих в скоєнні кримінальних злочинів.

Умови в українських тюрмах продовжують залишатися важкими: тюрми переповнені, а ув'язнені не мають достатнього доступу до їжі та медичної допомоги. Поширеним є туберкульоз. Ми закликаємо Ваш уряд негайно приділити достатню увагу та ресурси для вирішення цієї проблеми.

Боротьба з поширенням ВІЛ/СНІДу

На жаль, епідемія ВІЛ/СНІДу в Україні має один з найшвидших темпів зростання в світі, а порушення прав людини лише прискорюють його зростання. Ваш уряд має прийняти план дій з боротьби з поширенням дискримінації по відношенню до членів груп підвищеного ризику – осіб, що вживають ін'єкційні наркотики, працівниць та працівників секс-індустрії, ув'язнених та чоловіків, що мають сексуальні стосунки з чоловіками, – що унеможливило б для багатьох з них пошук послуг з попередження ВІЛ та підвищує для них ризик зараження цією хворобою.

Попередній уряд прийняв на себе бажане зобов'язання боротися з розповсюдженням ВІЛ/СНІДу та надавати допомогу тим, кого вразило це захворювання, і ми сподіваємося, що Ваш уряд продовжуватиме виконання прийнятих раніше планів з забезпечення лікування хворих на СНІД, що включатиме застосування непатентованих протиретровірусних препаратів. Якщо протиретровірусна терапія виявиться ефективною та епідемію буде призупинено, то знадобляться й подальші заходи. Урядовий план дій з боротьби з ВІЛ/СНІДом має включати протидію опору застосуванню метадону з боку правоохоронних органів України, хоча цей препарат є цілком легальним в Україні. Метадон широко розглядається як один з найбільш ефективних методів лікування опійної залежності. Він є центральним елементом попередження ВІЛ в більшості країн, оскільки він робить можливим для тих, хто вживає героїн, припинити ін'єкції, а також є головним засобом допомоги тим хворим на СНІД, хто вживає опіати, в дотриманні протиретровірусної терапії.

Рівність жінок на ринку праці

В 2003р. «Human Rights Watch» доповідала про жорстку дискримінацію жінок на ринку праці в Україні. Аналіз, що ми його продовжували проводити, вказує на те, що роботодавці в державному та приватному секторах економіки продовжують практику гендерної дискримінації. Доступ жінок до високооплачуваної або престижної роботи обмежений як в державному, так і в приватному секторах через дискримінаційну практику найму. Багато жінок мають вдаватися до низькооплачуваної праці, або взагалі залишатися без роботи (жінки складають до 80 відсотків безробітних в Україні). Ваш уряд

зобов'язаний припинити таку дискримінацію в державних службах зайнятості та запровадити моніторингові та інші механізми, спрямовані на виправлення ситуації в приватному секторі. Він має розробити план дій з вирішення проблеми та попередження дискримінації стосовно жінок на ринку праці. Ми сподіваємося, що Ви очолите зусилля з запровадження такого плану дій, публічно та наполегливо засуджуючи дискримінацію стосовно жінок в усіх аспектах рекрутингової практики та забезпечуючи визнання незаконності такої дискримінації та встановлення покарання за неї. КЗоП України має бути приведений у відповідність до міжнародних та європейських стандартів недискримінації та рівного ставлення на ринку праці, в тому числі і в доступі до працевлаштування. Верховна Рада має також прийняти законодавчі акти, що прямо заборонятимуть посилення на статтю кандидата в оголошеннях про вакансії.

Розгубленість через брак можливостей працевлаштування на батьківщині та вирішення вдатися до пошуку роботи за кордоном є головними факторами, через які багато українських жінок стають жертвами торгівлі людьми та примусової праці за кордоном, в тому числі примусової роботи в секс-індустрії. Попередні уряди України досягли прогресу в боротьбі з торгівлею людьми шляхом підвищення судового переслідування підозрюваних в торгівлі людьми та запровадження програм з допомоги постраждалим. Ми сподіваємося, що Ваш уряд виявить енергійність в продовженні боротьби з торгівлею людьми.

Наша програма досліджень в Україні продовжується, і незабаром ми знову звернемося до Вашого уряду з питань іміграційної політики та надання притулку мігрантам, особливо в контексті відношень України з Європейським Союзом.

Ми дякуємо Вам за увагу до проблем, яких ми торкнулися в цьому листі, та радо вітатимемо конструктивний діалог з Вашим урядом стосовно забезпечення прав людини в Україні.

Щиро Ваша,

Рейчел Денбер
В.о. виконавчого директора
Департамент Європи та Центральної Азії